

PIKA NA (PESM)I

Majda Artač Sturman

Malinovo brdo se je izkopavalo v pomlad, ko da zapovrstjo meče od sebe rjuhe snegov. V nekaj dneh so izplavala vse naokrog smrekova pobočja v zmagoslavno črnino. Pregaženi sneg se je zatekel v globine grap, da se nazadnje tam, v slepečem sončnem razdejanju, zdesetkan v posamezne razkropljene blazinjake, izcedi skozi sito vejevja.

Sredi te zapoznele hribovske pomladi je Silvan Kandor popeljal svojo literarno družino v drugo svetovno vojsko.

Alojz Rebula (Senčni ples, 1960)

Cenjene bralke, dragi bralci, se morda vprašujete, kaj ima opraviti odlomek iz Rebulovega romana *Senčni ples* v rubriki s pesniškim poudarkom? Ni prvič, da v njej gostim prozno besedilo, saj sem že posvetila pozornost Cankarjevi in Kosmačevi prozi, pa tudi kratki zgodbi Marka Sosiča. V pisanju nekaterih besednih ustvarjalcev se lahko na svojstven način prepletajo tudi melodiozne, poetične prvine, njihov prozni tekst zazveni kot pesem v prozi, kot visoka pesem ljubezni do slovenske besede.

Ob praznovanju stote obletnice rojstva pisatelja, esejista in pronicljivega misleca Alojza Rebulovega (1924–2018), projiciranega v višine transcendence, zgodovinske bližine in daljine svetovnih pokrajin, pa vendar zakoreninjenega v domači prostor, bo marsikdo segel po kakem njegovem delu, najverjetneje zgodovinskem romanu. To je največkrat preobleka in metafora iskanja človečnosti in lastne duhovne podobe v sodobnem času. Rebulova pripovedna proza je zanimiva ne samo kot fabulativni preplet dogajalnih niti, likov in idej, temveč tudi kot potovanje skozi od burje prebičano, z borovci, rujem in kamni posejano kraško pokrajino z govornimi posebnostmi in običaji. Pripovedni slog romana *Senčni ples*, ki se dogajalo

razpenja med mestom Trst in podeželjem, je valovit, jezik sočen in natančen, oprt na domačo govorico, a obenem odprt novemu izrazju. Ob četrtem ponatisu romana *Senčni ples*, ki je pred nedavnim izšel pri založbi Beletrina s spremno besedo Primoža Sturmana, se mi je utrnilo nekaj opažanj, ki bi jih rada delila z vami. Po čisto drugačnih bralnih, literarnih in življenjskih izkušnjah, kot sem jih imela ob prvem branju v osemdesetih letih, me je še najbolj presenetilo dejstvo, kako pristen in zasidran v naš primorski prostor, a obenem prožen je pisateljev literarni slog, ki se še ne podaja v smer intelektualiziranja in bolj zapletenega izražanja, kar zaznamuje, denimo, njegovo kasnejše pisanje. Pisatelj je v *Senčnem plesu* črpal iz domače narečne govornice (*rozmanica, požmrkniti, trackati*), kak italijanski izraz dobesedno poslovenil (gladiole, cvetlice z mečastimi listi, oziroma narečno *spade* poimenuje *meči*), uporabil kak arhaizem (*razpraviti se za sleči se, zamlakužiti se*). V romanu srčno utripa njegova ljubezen do lastnega kraja, narečja, prostora. Pripovedni

slog deluje bolj neposredno, čustveno, daleč od racionalne povednosti kasnejših navedkov v različnih jezikih, zlasti antičnih. Se pa v povedih večkrat pojavlja tvorno sedanjí deležnik, na primer *zatiskaje, metaje, narečno cebaje*, morda prav pod vplivom latinske sintakse s pogosto rabo participa. Zgornji odlomek navdihuje občudovanje narave, ki je motivno in simbolno zvesta spremljevalka Rebulovega ustvarjanja. Pisatelj plastično upodablja sliko *zapoznele hribovske pomladi* v Malinovem brdu, gorenjski vasi, kjer je pokopana Kandorjeva žena. Protagonist romana Silvan Kandor se po njeni izgubi zapreda v nekakšen senčni ples, zapada v malodušje, ki ga skuša premoščati tudi z literarnim snovanjem: za revijo *Čupa* piše roman o Jerneju Jerobniku, asimiliranem tržaškem peku Gerobbiju.

Kratka, zgoščena enostavna poved, kako uspe Kandorju popeljati zgodbo Jerobnikove (torej svoje "literarne") družine v čas druge svetovne vojne, se antitetično zoperstavlja poetičnosti predhodnega besedila, ki ga odlikuje bogastvo retoričnih in glasovnih figur.

Glavno vlogo odigravajo poosebitve (personifikacije) Malinovega brda, smrekovih pobočij in pregaženega snega. Rebula jim pripisuje dejavno, aktivno človeško vlogo, gre za pomladno prebujanje iz zimskega sna, kar poudarja raba glagolov s predpono *iz – se je izkopavalo, so izplavala, se ... izcedi*. Malinovo brdo se prebujalo v pomlad, tako da "meče od sebe rjuhe snegov", kar priključuje naslov kasnejšega dela *Snegovi Edena*, saj tudi tu nastopa stilno zaznamovana množinska oblika *snegovi*. Zmagoslavna črnina zveni neobičajno, kot presenetljiv paradoks. A niti črnina niti slepeče sončno razdejanje ne prinašata občutja tesnobe in uničenja, temveč zmagoslavje nad temo, torej novo svetlobo, ki sproža v Kandorju ustvarjalni navdih, da uspe nadaljevati s pisanjem o Jerobnikovi družini. Zvočnost aliteracije s ponavljanjem konzonantov s in z zveni muzikalično in se je lepo ujela "v slepečem sončnem razdejanju, zdesetkan v posamezne razkropljene blazinjake". Odlomek mi priključuje v spomin povest *Cvetje v jeseni*, ko pisatelj Ivan Tavčar v nekaj realističnih zamahih predstavi Jelovo brdo pod Blegošem. Rebulov poetični oris Malinovega brda pa je dokaz, kako strastno valovi njegova pripovedna proza v prizadevanju ustvarjati, gojiti, ohranjati dolgo teptano in prepovedano slovensko besedo. Kdor je bil prisiljen rudariti skozi opustelo in prizadeto jezikovno primorsko pokrajino, se toliko bolj zaveda, kako žlahtna ustvarjalnost osmišlja napor izumljanja besedja in utrjevanja razsežnosti slovenskega jezika ter njegovih zvrsti.